

Gedragcode

Inhoudsopgave

1. Wat is een gedragscode?

Algemeen

Een gedragscode is een middel om gedrag in organisaties of binnen een beroepsgroep te regelen. Het is een document waarin normen, waarden en regels staan die gelden voor de hele organisatie of beroepsgroep. Een gedragscode kan helpen bij het invoeren van beleid. Ook is een gedragscode sneller gemaakt dan wetten en regels en helpt de gedragscode de overheid vast te stellen wat normaal is in de branche.

Als de overheid graag het gedrag in een bepaalde sector wil beïnvloeden, kan het handig zijn om dit samen met de sector te doen. Dit noemen we co-regulering. Er wordt ook wel van [zelfregulering](#) gesproken. We noemen het geconditioneerde zelfregulering als de overheid bij de gedragscode betrokken is. Natuurlijk kunnen de marktpartijen zelf ook het initiatief nemen voor de gedragsregels. De instrumenten voor co-regulering kunnen bij allerlei problemen worden toegepast. Voorbeelden zijn imago Problemen in de branche, informatiescheefheid tussen aanbieder en consument en bij externe effecten zoals milieuproblemen. In sommige gevallen worden gedragscodes gemaakt om overheidsregulering te voorkomen. In andere gevallen is het voor imago verbetering.

Kenmerken gedragscode

- Informeel: het wordt opgesteld door een beroepsgroep of sector. Als een enkele onderneming een gedragscode opstelt, is dit een bedrijfscode. Van een beroepsgroep noemen we het een beroepscode en van een branche is het een branchecode.
- Direct: er zijn geboden, verboden en voorschriften.
- Horizontaal: de overheid legt de regels niet op, is hooguit één van de partijen.
- Effector: het stimuleert gedragsverandering. De code kan worden gebruikt om beleid in te voeren.
- Repressief: oftewel onderdrukkend. Je bestraft gedrag dat niet voldoet aan de code. Je kunt bijvoorbeeld iemand schorsen als lid van een beroepsvereniging. Hoe dwingend de code is, hangt af van de afspraken.
- Specifiek: het is bedoeld voor een afgebakende doelgroep.
- De reikwijdte omvat de opstellers van de code en/of de leden daarvan.
- Handhaafbaarheid: er moet toezicht zijn en dit moet in de gedragscode staan. Controle kan op verschillende manieren. Je kunt controleren of leden zich aan de code houden door speciale functionarissen of externe deskundigen, bijvoorbeeld accountants, in te huren. Ook kun je via internet klachten laten indienen. Deze vorm van sociale controle komt vaak voor. Het is makkelijker dan een externe controle of controle door de overheid.

Voordelen

- De gedragscode helpt de overheid te weten wat normaal is in een branche.
- Een gedragscode is veel sneller gemaakt dan een wet die hetzelfde regelt.
- Zorgt voor afname van de regeldruk voor de centrale overheid.
- De overheid hoeft minder toezicht en handhaving te regelen, omdat de sector dat (voor een deel) overneemt.

Nadelen

- Minder sturingsmogelijkheden als de zelfregulering niet functioneert.
- Overheid kan de inhoud van de gedragscode niet verplichten.
- Consumenten kunnen denken dat de overheid controleert of ondernemingen zich houden aan de codes en hebben daarom vertrouwen in de producten van de ondernemingen. Dit is alleen valse zekerheid.

2. Hoe gebruik je een gedragscode?

Slaagfactoren

- Maatschappelijke druk kan ervoor zorgen dat ondernemingen een gedragscode opstellen en zich er ook aan houden.
- De organisatiegraad van de branche of beroepsgroep is belangrijk. Als er een sterke verbinding tussen de deelnemers van een bepaalde beroepsgroep of brancheorganisatie is, zal een betere sociale controle en coördinatie mogelijk zijn.
- Als het draagvlak onder de ondernemingen groot is, zijn ze eerder bereid zich aan de code te houden.
- Duidelijke regels over wijziging of opzegging.
- Tussentijdse evaluatie van de code.
- De code moet goed passen in de bedrijfsvoering.

Faalfactoren

- Te veel verschillende partijen kan het zoeken naar overeenstemming en een goede coördinatie tegenhouden.
- Brancheorganisaties vertegenwoordigen bijna nooit de hele branche. Hierdoor kan een free-rider probleem ontstaan.

Valkuilen en tips

- De informatie in een gedragscode kan onvoldoende aansluiten op wensen van belanghebbenden.
- De maatschappelijke druk op ondernemingen om verantwoord te ondernemen wordt steeds groter. Om te laten zien dat een onderneming zijn verantwoordelijkheid durft te nemen, kan deze vrijwillig gedragsregels maken.
- Een gedragscode kan worden opgenomen als onderdeel van een convenant.